
Mojca Ravnik

Terenski pogovori – vir za etnološke in etnolingvistične raziskave

Autorica ponazarja, na kakšen način zapisuje, razvršča in brani v računalniku posnetke pogovorov z ljudmi pri terenskih raziskavah družine in sorodstva. Primeri so iz Prekmurja, Porabja, Istre in Rezije.

The author describes her methods of using the computer to file, classify and save the information she gathers by talking to people during her field research of family and kinship ties. The examples are from Prekmurje, Porabje, Istria and Resia.

Od leta 1989 raziskujem družino in sorodstvo v vaških naseljih na obrobju Slovenije. Najprej sem se posvetila zaledju Slovenske Istre, na krajših terenskih raziskavah pa sem bila tudi v Prekmurju, Porabju in v Reziji. V tem prispevku želim opisati vsebino arhiva, ki je nastajal ob tem.

Raziskava temelji na terenskih virih, se pravi na spominih in družinskem izročilu. Po njih obnavljam zgodovine družin, njihovo sestavo, rast in razvoj po generacijah, sestavo družinskih skupnosti in sorodstvenih skupin. Večina mojega dela so nevezani, usmerjeni pogovori z domačini. Pustim, da sami govorijo, če le hočejo, in da sami sledijo svojim mislim in spominom. Tako me opozorijo na stvari, na katere sama niti ne bi pomislila. Tudi drugi raziskovalci družine poročajo, da so prej ali slej opustili ankete in vprašalnike (razen za zbiranje osnovnih demografskih podatkov ali pa za pripravo na teren), ker odnosov med ljudmi in položajev posameznikov v družini sami vnaprej ne moremo predvideti in zajeti v vprašanja.

Pretežni del terenskega gradiva so pogovori, posneti in ohranjeni na kasetah. Vse gradivo torej lahko preverimo s poslušanjem kaset. Do junija 1994 sem posnela 49 devetdesetminutnih, 15 šestdesetminutnih in 53 mini šestdesetminutnih kaset.

Večkrat sem pri terenski raziskavi sodelovala z Naškom Križnarjem iz Audiovizualnega laboratorija pri ZRC SAZU. Z video kamero je snemal pogovore in tako ustvaril dokumente, na katerih lahko sogovornika vidimo v njegovem okolju, z obrazno mimiko in vedanjem ob pripovedovanju.

Vsak pogovor najprej dobesedno prepisem v računalnik. Vpis se začne z "glavo" (Naselje. Zaselek. Ulica. Hišna številka. Domače ime. Naslov. Ime. Priimek. Rojen. Kraj rojstva. Spol. Stan. Izobrazba. Poklic. Zaposlitev. Pokrajina. Datum. Kasete.), nato njegovo vsebino razvrstim.

Že na začetku je gradivo hitro rastlo, in zavedala sem se, da je najbolje, da ga takoj začnem tudi po vsebini urejati z računalnikom in to tako, da mi pozneje načina ne bi bilo treba spremeniti. Takrat nisem našla nikogar, ki bi mi v tem lahko svetoval. Moje gradivo so besedila, računalniško vodena dokumentacija, ki so jo takrat začeli uvajati v muzejih pri nas, pa zanje ne ustreza. Končno sem prevzela kar gesla iz etnološke bibliografije. Ta sistem so pred leti sprejeli v večini etnoloških oddelkov v slovenskih muzejih. Je zelo uporaben, ker lahko vsak raziskovalec ali kustos po svojih potrebah dodaja podgesla, ki jih sam podrobneje obdeluje. Tako sem tudi sama storila. Vse gradivo je razvrščeno od 1.1. Materialne kulture (1.1.1. Splošno, 1.1.2. Zemljiška ureditev, naselje, urbanizem, 1.1.3. Stavbarstvo itd.) preko 1.2. Socialne kulture (1.2.1. Splošno, 1.2.2. Družinsko sorodstvene zveze, 1.2.3. Vzgoja itd.) do 1.3. Duhovne kulture (1.3.1. Splošno, 1.3.2. Verovanje, 1.3.3. Jezik, načini sporazumevanja, izražanja in imena itd.).

Tako sem iz vsakega pogovora dobila dve vrsti zapisov: dobesednega in razvrščenega po geslih. V prvih mesecih sem žal še delala nekaj, kar sem pozneje spoznala za napačno. Kakor hitro sem prepis uredila po geslih, sem ga izbrisala. Kasneje sem začela hraniti oboje. Za zgled navajam nekaj izsekov iz tega gradiva z Gornje Bistrice v Prekmurju, iz Sakalovec v Porabju, iz Dekanov v Istri in z Ravance v Reziji (zaradi varovanja osebnih podatkov sem tu osebna in krajevna imena izpustila):

Gornja Bistrica, 1990: Takrat sem dobesedni prepis še brisala in shranjevala samo razvrščenega po vsebini:

1.1.2. (Zemljiška ureditev, naselje, urbanizem)

(Ime zaselka, ostali zaselki) Pitajo, zakaj nas tak zdejo, ne, Osredek. Joušje pa Trate pa Dunkoufci, mi pa Osredek (vse zaselki Gornje Bistrice). Zdaj pa mamo sami svojo cerkev na Gornji Bistrici, s Črensovec hodijo sem (fara Črensovci).

To je pa tak bilo premišljeno, vete, to tak si človek nekaj zmisli, to je takšen naziv. Toj tū, tak so zvali tūdi, pa Osredek, kaj tak mala ves, ne, pa naj Osredek bo.

1.1.2.1. (Nastanek naselij, zaselkov)

(Niso imeli svoje hiše ?) Nej so meli, te so pa dobli tak za funduše, nej, za hiže, si tej, to mesto, nej, pri Mūri. Ta smo mi tu ostali tudi, nej. (Kdaj ste dobili funduše ?) Ti povej, da smo dobili mesto, šterga leta ? To bi blo 1912, tisoč devetsto dvanajstega. (Kdo je dal ?) Balažic, nej ? Varašončovi. Ja ja, pa uni se Balažic pišejo. Varašončovi, nega dve hiži sta tu bli, te smo se pa mi, trouje, pr Kocatovi (?), mi pa tej, se preselili, te so vsi enega leta delali hiže. Te trouje. Tak je to nekda bilo, ne, ka so po renda hodili, nej. (Po renda, kaj je to ?) Kak se to pravi, ka so, zaj to ga ne ga tak, nej, zaj ne ga toga, zaj si sakši zaslūži pa si hižo zrihta, neda je pa tou nej bilou tak, zaj si zijou rendaša, ne, ka si ga meu pri hiši, to je, po rendeje so hodili. (Čigava je bila ta zemlja ?) Balažic, ne ? Varašončevi. Ja, Balažicevi domače. Varašončovi, tak se zvali.

Tisti je pa že na Magdičevo, ena hiža. To je tak bilo, (eni na Varašončevi zemlji), eni na Magdičevo.

(So bili Varašončevi bogati kmetje ?) Ja, bogati so bili, te so pa dali tak siromakom tou zemljo, ne, da si naj hiže zidajo, nej, da nado hodili po ljudskih hižah, tak je tou bilou.

(Hodili ste po rendou, to pomeni, kaj ste delali ?) Tudi, vse, pomoč. Delati in vse.

(Je zidal to hišo vaš oče ali njegov oče ?) Oče. Ivan Trninovec. (kdaj rojen ?) (Kdaj ste vi rojena ?) Ja sem pa devjetega. (Sta sami v vasi ?) Ja, jas sem pa s sinom. Dva pa v Nemčiji sina, eden je v Kranji, dve hčere sta pa na Hrvatskom. (o sosednji hiši, ki je prazna, ljudje so v Koprju. Kdaj so odšli ?) To pa mi nej znano, bi točno povedala...kad je Mariča odišla v Koper ? Šterga leta ?

soseda: Tri leta po tistem (ko smo mi delali), je Kocatova hiša delana. (da so odišli f Koper ?) To pa ja ne vem šterga leta le to bilo. Mati je umrla, ona odišla v Koper.

1.1.3. (Stavbarstvo)

Eno leto sam v Franciji bila, te pa, ja, moreš domou iti, mož da se ne more eno leto pa pol. Jako so šli v Francijo, nej, te pa ajdi, mela sam tak veselje nekam oditi ke bi le nekaj zaslužila, jezuš, te pa, žence so nej jemali na borzo dela, samo ledične, te sem pa se dala za ledično, telku ke bi le rada šla, nej. Pa vse je blo lepo samo nejssem mogla duže biti, edno leto, ja odi domov, odi domov, hižo mo delali, ja pa sem še nekaj nej zaslužla, ka to eno leto sen, pa moram duže biti (za zaslužiti). Tristištrtega sem domov prišla. Eno leto sem bila. Mož je pa tak bil, vete, nej je mel veselje nikda oditi, je tak doma to samo hodu tak okoli. Ah, sem pa pravla, ni kej, jas moram iti, ja mam veselje iti nekam. On pa, eh, le doma. Tak pa te me ni domou spravu, zdaj pa dete bilou, leto pa pou staro, moraš iti domou, moraš bougati. (Ste kaj zaslužili ?) Ja, pout sam rešila pa nekaj sem tud zaslužla tudi, sam krave kúpila pa smo več delali po jivaj (njivah).

1.1.5. (Živinoreja)

stolec za luščenje koruze, koruznjak

Izrazi: kokuričnjak, lejvi (hleivi), lejvi za svije, na lejvi (senik)

1.1.6. (Poljedelstvo)

Tak je to nekda bilo, ne, ka so po renda hodili, nej. (Po renda, kaj je to ?) Kak se to pravi, ka so, zaj to ga ne ga tak, nej, zaj ne ga toga, zaj si sakši zaslužl pa si hižo zrihta, neda je pa tou nej bilou tak, zaj si zijou rendaša, ne, ka si ga meu pri hiši, to je, po rende so hodili. (Čigava je bila ta zemlja ?) Balažic, ne ? Varašončevi. Ja, Balažicevi domače. Varašončovi, tak se zvali.

Tisti je pa že na Magdičevo, ena hiža. To je tak bilo, (eni na Varašončevi zemlji), eni na Magdičevo.

(So bili Varašončevi bogati kmetje ?) Ja, bogati so bili te so pa dali tak siromakom tou zemljo, ne, da si naj hiže zidajo, nej, da nado hodili po ljudskih hižah, tak je tou bilou.

(Hodili ste po rendou, to pomeni, kaj ste delali ?) Tudi, vse, pomoč. Delati in vse.

soseda: Nej, to so tud takši bili, kad so služili, nekda metovi so nūcali dekke pa lapce, mati so bli dekla pa oče so bili lapec, oče so bli s Črensovec, mati pa tū z Bistrce.

Sakalovci, 1991 (s pomočjo domačinke, etnologinje Katarine Hirnök - Munda):

I. Dobeseden prepis:

Kdo je to hišo postavil? Mojga dejdeka oče, to je, nej, Kati, ded, kak temu pravijo vogrski. (Kati: V slovenščini je praded.) Jaz slovenski tud ne vem, samo po madžarski vem. Mojga dedeka oče. Dednagypapa. Nagypapa je stari oče. (Kaj pa njegova žena?) Tista je s Sakalovec bila, samo ne vem, od tere hiže. Kati: Prababica. (Se reče tako?) Ne. (Od deda oče je dednagypapa, kako se reče njegovi ženi?) Baba, nej?

Oče pa mati. Dejdek pa baba, nej? Očen stariše so pa dejdek pa baba. (Kaj pa njihovi starši?) Tistim smo tud tako govorili, dedek pa baba. (Kako se je imenoval od dedeka oče, ki je hišo postavil?) Ne vem, ka mu je ime bilou, ja samo sam dejdeka poznala, mojega dejdeka. S Sakalovec je bio. Pa tisti stari ljudje so že si umrli, ka so tou vedli. Te stari lidje. (Iz katere vasi je bil dednagypapa?) Veš Kati sto bi tou vedel povedat, Merkli bači. Moj materni dedek, on je s Slovenske vesi. Očini starišče pa njeni dejdek. Po materno, tisto vem, ki so s Slovenske vesi bili. Moja mati je rojena v Slovenski vesi. Kok se zovéjo? Žlárini so oni bili. Materni dejdek, on je bil od Plejfcini, Plejfcini dejdek. (Je on prišel od druge hiše?) Ja. (Kako se temu reče, če pride mož v ženino hišo? Se reče, da se poročijo?) Ožênijo. (Pride on k njej ali ona k njemu?) Kak je...zdaj, kak je al prvi kak je blo? Prvi je tak bilo, de je mesto bilo. Če je mesto bilo, te je žena ta išla, če pa nej...te pa, kak su se správil, nej? Prvi so starišče so vkūp prsedli te so si uni zgúčali, čida zdaj išla k ni ali pa da pojev tam išo. (Kateri otroci so se prej poročili?) Prvi so se starejši, so že dvajsti let minouli, mladi to je samo redko bilou, povejmo če je že dejkla husta ratala (zanosila), te so se mogli, če ne, ne tak rano kak zdaj. (Ali so starši gledali na to, da bi pri hiši ostal sin?) Ja, to je bilou, najmlajši bi to bilou ka je prej doma bio. (Kati: Zavolo grunta, nej?) Ja.

(Kako se v narečju reče od sina ženi?) Kak gučimo? Sneja. Moja sneja. (Kaj pa njihovi otroci?) To so pa, (se smeje) slovenski več ne vem povedati, ogršči vem, únuka, ne? To ja slovenski več ne vem. To smo mi vsikdar, po madžarski govorimo únuk. (Kako pa vas vnuki kličejo?) Babica. Jaz mam dvej pa uni ne vejo po slovensko. Samo madžarsko. Moja či, moja starejša či, njeni mož je Vogrin, ne, ne ve po slovensko pa te uni samo po madžarski govorijo. Moja sestra, ona je pa nej fčila po slovenski, nej? Če bi oni tu v vesi ostali, bi se otroci náfčili, ne, oni so v Monoštru šli, tam vsikši po madžarsko gučijo.

II. Razvrščeno isto besedilo:

1.1.3. (Stavbarstvo)

Kdo je to hišo postavil? Mojga dejdeka oče, to je, nej, Kati, ded, kak temu pravijo vogrski. (Kati: V slovenščini je praded.) Jaz slovenski tud ne vem, samo po madžarski vem.

1.2.2.1. (Razvoj družine)

Kdo je to hišo postavil? Mojga dedeka oče, to je, nej, Kati, ded, kak temu pravijo vogrski. (Kati: V slovenščini je praded.) Jaz slovenski tud ne vem, samo po madžarski vem. Mojga dedeka oče. Dednagypapa. Nagypapa je stari oče. (Kaj pa njegova žena?) Tista je s Sakalovec bila, samo ne vem, od tere hiže. Kati: Prababica. (Se reče tako?) Ne. (Od deda oče je dednagypapa, kako se reče njegovi ženi?) Baba, nej?

Oče pa mati. Dejdek pa baba, nej? Očen stariše so pa dejdek pa baba. (Kaj pa njihovi starši?) Tistim smo tud tako govorili, dedek pa baba. (Kako se je imenoval od dedeka oče, ki je hišo postavil?) Ne vem, ka mu je ime bilou, ja samo sam dejdeka poznala, mojega dejdeka. S Sakalovec je bio. Pa tisti stari ljudje so že si umrlí, ka so tou vedli. Te stari lidje. (Iz katere vasi je bil dednagypapa?) Veš Kati sto bi tou vedel povedat, Merkli bači. Moj materni dedek, on je s Slovenske vesi. Očini starišče pa njeni dejdek. Po maternu, tisto vem, ki so s Slovenske vesi bili. Moja mati je rojena v Slovenski vesi. Kok se zovéjo? Žlárini so oni bili. Materni dejdek, on je bil od Plejfcini, Plejfcini dejdek. (Je on prišel od druge hiše?) Ja.

1.2.2.2. (Sorodstveni nazivi)

(Kako se v narečju reče od sina ženi?) Kak gučimo? Sneja. Moja sneja. (Kaj pa njihovi otroci?) To so pa, (se smeje) slovenski več ne vem povedati, ogršči vem, únuka, ne? To ja slovenski več ne vem. To smo mi vsikdar, po madžarski govorimo únuk. (Kako pa vas vnuki kličejo?) Babica. Jaz mam dve pa uni ne vejo po slovensko. Samo madžarsko.

Kdo je to hišo postavil? Mojga dedeka oče, to je, nej, Kati, ded, kak temu pravijo vogrski. (Kati: V slovenščini je praded.) Jaz slovenski tud ne vem, samo po madžarski vem. Mojga dedeka oče. Dednagypapa. Nagypapa je stari oče. (Kaj pa njegova žena?) Tista je s Sakalovec bila, samo ne vem, od tere hiže. Kati: Prababica. (Se reče tako?) Ne. (Od deda oče je dednagypapa, kako se reče njegovi ženi?) Baba, nej?

Oče pa mati. Dejdek pa baba, nej? Očen stariše so pa dejdek pa baba. (Kaj pa njihovi starši?) Tistim smo tud tako govorili, dedek pa baba.

(Kako rečete otrokom od vaših sester?) To mi govorimo ta so moje sestré mlajši. (Nečak ne rečete?) Ne. Moj sestriini mož, on, njema pa govorimo šogor, ne. To to ne vem, kak se slovensko. (Svak) No viš ja sem pa sigdar mislu ka svak je moj materni brat. Mojme maternome brata sem jes govorila svak. (Kako rečete od mame brat?) No, tistome smo govorili svak, ja, svak. Moje mamine sestre smo pa govorili tetica.

1.2.19. (Rojstvo, poroka, smrt)

(Kako se temu reče, če pride mož v ženino hišo? Se reče, da se poročijo?) Oženiijo. (Pride on k njej ali ona k njemu?) Kak je...zdaj, kak je al prvi kak je blo? Prvi je tak bilo, de je mesto bilo. Če je mesto bilo, te je žena ta išla, če pa nej...te pa, kak su se správilí, nej? Prvi so starišče so vkúp prsedli te so si uni zgúčali, čida zdaj išla k ni ali pa da pojob tam išo. (Kateri otroci so se prej poročili?) Prvi so se starejši, so že dvajsti let minouli, mladi to je samo redko bilou, povejmo če je že dejkla husta ratala (zanosila), te so se mogli, če ne, ne tak rano kak zdaj. (Ali so starši gledali na to, da bi pri hiši ostal sin?) Ja, to je bilou, najmlajši bi to bilou ka je prej doma bio. (Kati: Zavolo grunta, nej?) Ja.

1.3.3. (Jezik)

Kdo je to hišo postavil? Mojga dejdeka oče, to je, nej, Kati, ded, kak temu pravijo vogrski. (Kati: V slovenščini je praded.) Jaz slovenski tud ne vem, samo po madžarski vem.

(Kako se v narečju reče od sina ženi?) Kak gučimo? Sneja. Moja sneja. (Kaj pa njihovi otroci?) To so pa, (se smeje) slovenski več ne vem povedati, ogršči vem, únuka, ne? To ja slovenski več ne vem. To smo mi vsikdar, pó madžarski govorimo únuk. (Kako pa vas vnuki kličejo?) Babica. Jaz mam dvej pa uni ne vejo po slovensko. Samo madžarsko. Moja či, moja starejša či, njeni mož je Vogrin, ne, ne ve po slovensko pa te uni samo po madžarski govorijo. Moja sestra, ona je pa nej fčila po slovenski, nej? Če bi oni tu v vesi ostali, bi se otroci nafčili, ne, oni so v Monoštru šli, tam vsikši po madžarsko gučijo.

Dekani, 1992:

I. Dobeseden prepis:

Obadva ta brata in moj pokojni papa je bil ino je bilo še šest družih. (Kam so se ti poročili) onde okrog so se poročili, so šli k družinam živet,, štiri so bili doma.

(če ženska ni imela bratov) so ga primili za zeta (tega vašega barbo so primili za zeta) Ja, je bil en stari ki je imel eno samo hčerko in je on šu k nje. Je šu on na robo h nje. Je šu h tej ženi bivati, je bila sama.

(Kje je bilo 24 ljudi?) Pr tem barbati je bilo, so bli štirje sini, vsi štirje poročeni doma, je meu štiri sine in dve hčere je meu ta moj barba. Sini od njega so se poročili, so bili štiri družine skupaj. So bili mama in papa (barba in žena) živi še (kaj pa hčerke) Samo onde blizu so šle. Kmetije velike so bile.

Kamor je bil bogat, so šli bogati, kamor je bil siromak, so šli siromaki (poroke).

(Kdo je bil lastnik) So bli vsi štiri bratje lastniki pole (Je bil oče še živ?) Je ja bil živ še, on je razdelu, mama je umrla, on je razdelu, pol je še, kar je mogu, delal. Hčerke so plačali, so plačali hčerke en bot, so dali v denarji. So napravli obleko, ruhe, postéljo, vse. Mi smo rekli korédo. So ji napravli robo, štramace, vse stvari. So ji napravli koredó za poroko. Kipili ruhe, kipili vse.

(Kaj je bilo bolj običajno, je oče še za življenja razdelil?) Ja, v testamentu je razdelil, pol je dau na sodišče, kadar je on umrl, so razdelili zemljo, vsaki svoje. Ka je on umrl, po so razdelili saki na svoje. Zdej so vsi umrli, niti enega ni živega.

(Kaj če je oče že prej umrl?) sami si razdelijo (Prej je bila ena hiša, ena štala, ena kantina, kaj pa potem?) Vsaki svoje, ker je mogu, je zazidau kos hiše, ker ni mogu, so storili vsi skupa, so zazidali notr v hiši, je bilo siromaščina velika. (So imeli vsaki kuhinjo posebej?) Ne, dokler je bil stari živ še, so imeli vsi skupaj in pol vsaki svoje.

Pr nas imajo šagro, sveti Blaž (Je bila včeraj maša?) Danás je šagra, danás je maša, pridejo vsi gore, sestre pridejo doli z Istre, od konjada, pridejo obiskat. Opodán je. Maša je opodán, pride čudo vrsta judi vseh, vsega kraja, vse okolice.

Enbot je bilo puno ljudstva gor, ma sada ni benega. Pridejo na šagro, pridejo anka pokojne one pokropit.

II. Razvrščeno isto besedilo:

1.2.2.1. (Razvoj družine)

Obadva ta brata in moj pokojni papa je bil ino je bilo še šest družih. (kam so se ti poročili) onde okrog so se poročili, so šli k družinam živet,....., štiri so bili doma.

(Če ženska ni imela bratov ?) so ga primili za zeta (Tega vašega barbo so primili za zeta ?) Ja, je bil en stari ki je imel eno samo hčerko in je on šu k nje. Je šu on na robo h nje. Je šu h tej ženi bivati, je bila sama.

(Kje je bilo 24 ljudi ?) Pr tem barbati je bilo, so bli štirje sini, vsi štirje poročeni doma, je meu štiri sine in dve hčere je meu ta moj barba. Sini od njega so se poročili, so bili štiri družine skupaj. So bili mama in papa (barba in žena) živi še. (Kaj pa hčerke ?) Samo onde blizu so šle. Kmetije velike so bile.

(Kdo je bil lastnik ?) So bli vsi štiri bratje lastniki pole (Je bil oče še živ ?) Je ja bil živ še, on je razdelu, mama je umrla, on je razdelu, pol je še, kar je mogu, delal. Hčerke so pláčali, so pláčali hčerke en bot, so dali v denarji. So napravli obleko, ruhe, postéljo, vse. Mi smo rekli korédo. So ji napravli robo, štramace, vse stvari. So ji napravli koreda za poroko. Kipili ruhe, kipili vse.

(Kaj je bilo bolj običajno, je oče še za življenja razdelil ?) Ja, v testamentu je razdelil, pol je dau na sodišče, kadar je on umrl, so razdelili zemljo, vsaki svoje. Ka je on umrl, po so razdelili saki na svoje. Zdej so vsi umrli, niti enega ni živega.

(Kaj če je oče že prej umrl ?) sami si razdelijo.

(Prej je bila ena hiša, ena štala, ena kantina, kaj pa potem ?) Vsaki svoje, ker je mogu, je zazidau kos hiše, ker ni mogu, so storili vsi skupa, so zazidali notr v hiši, je bilo siromaščina velika. (So imeli vsaki kuhinjo posebej ?) Ne, dokler je bil stari živ še, so imeli vsi skupaj in pol vsaki svoje.

(Če ženska ni imela bratov ?) so ga primili za zeta (Tega vašega barbo so primili za zeta ?) Ja, je bil en stari ki je imel eno samo hčerko in je on šu k nje. Je šu on na robo h nje. Je šu h tej ženi bivati, je bila sama.

(Kje je bilo 24 ljudi ?) Pr tem barbati je bilo, so bli štirje sini, vsi štirje poročeni doma, je meu štiri sine in dve hčere je meu ta moj barba. Sini od njega so se poročili, so bili štiri družine skupaj. So bili mama in papa (barba in žena) živi še. (Kaj pa hčerke ?) Samo onde blizu so šle. Kmetije velike so bile.

(Kaj če je oče že prej umrl ?) sami si razdelijo.

(prej je bila ena hiša, ena štala, ena kantina, kaj pa potem) Vsaki svoje, ker je mogu, je zazidau kos hiše, ker ni mogu, so storili vsi skupa, so zazidali notr v hiši, je bilo siromaščina velika. (So imeli vsaki kuhinjo posebej ?) Ne, dokler je bil stari živ še, so imeli vsi skupaj in pol vsaki svoje.

1.2.6. (Krajevna skupnost)

Pr nas imajo šagro, sveti Blaž (Je bila včeraj maša ?) Danás je šagra, danás je maša, pridejo vsi gore, sestre pridejo doli z Istre, od konjada, pridejo obiskat. Opodán je. Maša je opodán, pride čudo vrsta judi vseh, vsega kraja, vse okolice.

Enbot je bilo puno ljudstva gor, ma sada ni benega. Pridejo na šagro, pridejo anka pokojne one pokrôpit.

1.2.7. (Medkrajevni in interetnični odnosi)

Obadva ta brata in moj pokojni papa je bil ino je bilo še šest drugih. (Kam so se ti poročili ?) onde okrog so se poročili, so šli k družinam živeti,....., štiri so bili doma.

1.2.8. (Družbeno razlikovanje)

Kamor je bil bogat, so šli bogati, kamor je bil siromak, so šli siromaki (poroke).

1.2.18. (Letne šege, praznovanja, prazniki)

Pr nas imajo šagro, sveti Blaž (Je bila včeraj maša ?) Danás je šagra, danás je maša, pridejo vsi gore, sestre pridejo doli z Istre, od konjada, pridejo obiskat. Opodán je. Maša je opodán, pride čudo vrsta judi vseh, vsega kraja, vse okolice.

Enbot je bilo puno ljudstva gor, ma sada ni benega. Pridejo na šagro, pridejo anka pokojne one pokrôpit.

Ravanca, 1993:**I. Dobeseden prepis:**

Parizer, ne vem kolko konjev je imel, je imel eno hišo, so zamenjali konje (Iz tega izvira domače ime Parizer) Kafulavi (so tudi Parizer) Ja in Šimunovi, so tudi di Lenardo. So Parizerovi, po ženi Kafulavi. Ne po možu. (ko je bilo preveč recimo Tonijev Parizerov) Je primu ime od žene mogoče ali od hiše, ki so kupli od drugih. Ma zdej, ki so šle dol hiše, ki so ble porušene, imena so ostala zmeraj, tudi če so nardili hišo na drugem kraju.

(med potresom so hiše šle dol) Ja, so hiše ostale.

(Kako rečejo, če se je mož priženil ?) Tukaj rečejo po furlansko, "šel v kuk", "šeukuk" (Kaj to pomeni) jaz ne vem, je koker en kukolo, no, (kukavica) ja (gre v tuje gnezdo) Ja, to je ena beseda furlanska, kuk. (Ne rečejo, se je priženil ali da je šel za zeta ?) Je šel za zeta, h žene, rečejo.

(O domačih imenih) Če je več Marij, mora reč mogoče tudi imena od očeta, Maria di Vittorio, Maria di Toni. (Če vprašate po vzdevku ?) Kiri si ti Tone ? In on mi pove imena, mogoče di Lenardo.

(Če je imel oče več sinov, kateri je ostal doma ?) Ni blo tega problema kakor ga majo gor v Trento, dol v Furlaniji, ki ta prvi sin ostane gospodar od hiše. Tu ni tako. Mogoče da ostane tu hčerka v hiši. Če je bil prvi sin, je bil lepo držan, ma ni prblema za sina ali za hčer. To je samo od očeta ali matere, ki je enga bolj (dajal prednost).

(Je bilo v eni hiši več bratov poročenih ?) Ja, to se je zgodilo, ker niso imeli družga prostora, ma potem kada so imeli eno majhno hišico, so kupli, zgradili drugo, da niso ostajali dolgo kupaj. Prej, tristo, štirsto let nazaj so ostali vsi skupaj, zato ker jih je blo malo.

(Kako se tu reče preužitek ?) Tukaj navadno rečejo, da sin ma gledat oče ino mati, se reče tako, da sin mora gledat mater in očeta. Jaz vem samo tako. Mogoče da prej je bla kakšna druga beseda. (ste kdaj slišali besedo kot ?) So v kotu, so pr kraju (a ne v tem pomenu, ampak če se ne razumejo dobro)

(Kako se reče dediščini ?) Reditá, redital, (oporoka) tèstament, taštamune (Priča ?) priča se ni reklo.

Rojen v Ilirski Bistrici. So še dve tri družine Rezijanov tam. Madotto.(Niste bili edina družina tam ?) Ne, ene sedem družin, so bli tudi naprej, v Šempetru je bilo veliko Rezijanov, v Divači tudi, Sežani, v Pivki so bli. Trgovci in bruzerji. Zidar mislim da je bil samo moj oče. (Ste poznal koga, da bi šel v Istro ?) Prav v Istri, mislim, da ni bilo nebenega. So bli bolj dol, v Zari, tud v Reki, Opatiji. Mislim, da so še dve družine tam, eni so Cuci, ki zdej se kliče Cucić. In eden Pielič. Rezijani so povsod, tud v Ljubljani so.

II. Razvrščeno isto besedilo:

1.1.12. (Rokodelstvo in obrt)

Rojen v Ilirski Bistrici. So še dve tri družine Rezijanov tam. Madotto.(Niste bili edina družina tam ?) Ne, ene sedem družin, so bli tudi naprej, v Šempetru je bilo veliko Rezijanov, v Divači tudi, Sežani, v Pivki so bli. Trgovci in bruzerji. Zidar mislim da je bil samo moj oče. (Ste poznal koga, da bi šel v Istro ?) Prav v Istri, mislim, da ni bilo nebenega. So bli bolj dol, v Zari, tud v Reki, Opatiji. Mislim, da so še dve družine tam, eni so Cuci, ki zdej se kliče Cucić. In eden Pielič. Rezijani so povsod, tud v Ljubljani so.

1.2.2. (Družinsko sorodstvene zveze)

(Je bilo v eni hiši več bratov poročenih ?) Ja, to se je zgodilo, ker niso imeli družga prostora, ma potem kada so imeli eno majhno hišico, so kupli, zgradili drugo, da niso ostajali dolgo kupaj. Prej, tristo, štiristo let nazaj so ostali vsi skupaj, zato ker jih je blo malo.

(Kako se tu reče preužitek ?) Tukaj navadno rečejo, da sin ma gledat oče ino mati, se reče tako, da sin mora gledat mater in očeta. Jaz vem samo tako. Mogoče da prej je bla kakšna druga beseda.(Ste kdaj slišali besedo kot ?) So v kotu, so pr kraju (a ne v tem pomenu, ampak če se ne razumejo dobro)

(Kako se reče dediščini ?) Reditá, redital, (oporoka) tēstament, taštamune (priča) priča se ni reklo.

1.2.5.2. (Izseljenstvo in zdomstvo)

Rojen v Ilirski Bistrici. So še dve tri družine Rezijanov tam. Madotto.(Niste bili edina družina tam ?) Ne, ene sedem družin, so bli tudi naprej, v Šempetru je bilo veliko Rezijanov, v Divači tudi, Sežani, v Pivki so bli. Trgovci in bruzerji. Zidar mislim da je bil samo moj oče. (Ste poznal koga, da bi šel v Istro ?) Prav v Istri, mislim, da ni bilo nebenega. So bli bolj dol, v Zari, tud v Reki, Opatiji. Mislim, da so še dve družine tam, eni so Cuci, ki zdej se kliče Cucić. In eden Pielič. Rezijani so povsod, tud v Ljubljani so.

1.2.10. (Pravne norme)

(Če je imel oče več sinov, kateri je ostal doma ?) Ni blo tega problema kakor ga majo gor v Trento, dol v Furlaniji, ki ta prvi sin ostane gospodar od hiše. Tu ni tako. Mogoče da ostane tu hčerka v hiši. Če je bil prvi sin, je bil lepo držan, ma ni problema za sina ali za hčer. To je samo od očeta ali matere, ki je enga bolj (dajal prednost).

(Kako se tu reče preužitek ?) Tukaj navadno rečejo, da sin ma gledat oče ino mati, se reče tako, da sin mora gledat mater in očeta. Jaz vem samo tako. Mogoče da prej je bla kakšna druga beseda. (Ste kdaj slišali besedo kot ?) So v kotu, so pr kraju (a ne v tem pomenu, ampak če se ne razumejo dobro)

(Kako se reče dediščini ?) Reditá, redital, (oporoka) tèstament, taštamune (priča) priča se ni reklo.

1.3.3. (Jezik, imena)

Parižer, ne vem koliko konjev je imel, je imel eno hišo, so zamenjali konje (iz tega izvira domače ime Parizer) Kafulavi (so tudi Parižer) Ja in Šimunovi, so tudi di Lenardo. So Parizerovi, po ženi Kafulavi. Ne po možu. (Ko je bilo preveč recimo Tonijev Parizerov ?) Je primu ime od žene mogoče ali od hiše, ki so kupli od drugih. Ma zdej, ki so šle dol hiše, ki so ble porušene, imena so ostala zmeraj, tudi če so nardili hišo na drugem kraju.

(med potresom so hiše šle dol) Ja, so hiše ostale.

(Kako rečejo, če se je mož priženil ?) Tukaj rečejo po furlansko, "šel v kuk", "šeukuk" (Kaj to pomeni ?) jaz ne vem, je koker en kukolo, no, (kukavica) ja (gre v tuje gnezdo) Ja, to je ena beseda furlanska, kuk. (Ne rečejo, se je priženil ali da je šel za zeta ?) Je šel za zeta, h žene, rečejo.

(o domačih imenih) Če je več Marij, mora reč mogoče tudi imena od očeta, Maria di Vittorio, Maria di Toni. (Če vprašate po vzdevku ?) Kiri si ti Tone ? In on mi pove imena, mogoče di Lenardo.

Foto Igor Lepajne

Terensko snemanje pogovora. Naško Križnar, Mario Basaneže, Mojca Ravnik. Radini 1993.

Uporabljam urejevalnik besedil Word 5. Ob prepisovanju terenskih pogovorov sprti lahko spravljam podatke, ki se mi zdijo posebej zanimivi, v ustrezne datoteke. Seveda me trenutno najbolj zanimajo izrazi za družino in sorodstvo. Včasih se o njih pozanimam pri jezikoslovcih, ki so v svojih delih tudi že omenili to terensko gradivo¹. Za Prekmurje, Porabje, Istro in Rezijo imam tudi datoteke za jezikovne posebnosti.

Gradivo je zelo enostavno poiskati z ukazom po kraju, po naslovu, imenu ali priimku informatorja, številki kasete ali kateremkoli podatku iz glave ali po številki gesla. Vendar pa je tudi tako iskanje zamudno, če nas zanima večja količina gradiva. Zato sem začela uporabljati poseben program za iskanje, ki ga je izdelal Matjaž Robežnik. Ta program sam najde želeno geslo, kjerkoli se pojavi v datoteki, izpiše vsa besedila in jih spravi v novo datoteko.

Pri prepisovanju pogovorov mislim predvsem na podatke za raziskavo, ki poteka, zato urejene pogovore preučim s tega stališča - rišem rodovnike, zapisujem nova vprašanja, ki jih moram naslednjič razvozljati. Včasih neko besedo zapišem natančneje, ker bi rada sebe ali kakega drugega uporabnika v prihodnosti opozorila na neko posebnost. Ne upoštevam nobenih dialektoloških pravil, niti se sama dosledno ne držim kakega prilagojenega načela. Zavedam se, da z jezikoslovnega stališča moj način ni pravi, vendar bi mi upoštevanje pravil še podaljšalo že tako zelo zamudno prepisovanje in razvrščanje. Ohranjeni so posnetki - to je bistveno.

Pred nekaj leti, ko sem začela raziskavo, še nisem prav vedela, kaj naj naredim s kasetami, potem ko sem z njih pobrala podatke, ki so me zanimali. To ni slovstvo, ki ga hranimo in preučujemo, to je le pripovedovanje o vsem mogočem. Potem sem začela vsebino vseeno podrobno razvrščati in to v vsa gesla, tudi tista, ki niso moje ožje področje. Danes ugotavljam, da se je že do zdaj oblikoval bogat arhiv, ki ga je vredno vzdrževati in širiti. Spoznala sem, da so posnetki pripovedi, četudi ne gre za slovstveno folkloro, vredni hranjenja in preučevanja, podobno kot to delajo muzeji s predmeti. Menim, da to gradivo ni dragocen vir samo za etnološke, ampak tudi za etnolingvistične raziskave.

Summary

Field Research Talks - a Source for Ethnological and Ethnolinguistic Studies

The author researches family and kinship ties in Slovene border regions. Her research is based on field trips, i.e. on talks with natives, gathering recollections and recording family tradition. Most of the material are talks recorded on cassettes. Some talks were shot with a video camera by Naško Križnar of the Audio-Visual Laboratory at the Scientific and Research Center of the Slovene Academy of Arts and Sciences, so that we can also observe the face mimicry, the movements and behavior of the interviewees in their everyday surroundings.

¹ Glej Vlado Nartnik, K narečnim prislovom ponjer in tenčas. Slava, Debatni list, letnik IV, št.1, Ljubljana 1989, str.27-29 in Metka Furlan, Od izvora do etimologije besed, Slavistična revija 2, 1991, str.253-257

The talks are typed into a computer and classified by contents according to the ethnological bibliography glossary. In this way a library of tapes and texts is being built, a precious source for ethnological and ethnolinguistic studies.